

Enhet 2 – Forberedelser til økter på gården

Det å lære noe direkte fra en gårdbruker kan være en veldig inspirerende opplevelse for elevene. Å gjøre gode og riktige forberedelser i forkant av økter på gården, vil bidra til at man faktisk når de læringsmålene man har satt seg på forhånd. I denne modulen får både bønder og pedagoger de teknikker og verktøy som trengs for å planlegge vellykkede økter på gården.

Hva er målet for denne enhet?

Del 1. Gjøre seg kjent med og sjekke alle aspekter ved gårdsbesøk med både barn og ungdom – både for bønder og for lærere.

Del 2. Skaffe seg både verktøy og kunnskaper slik at man i detalj kan planlegge lærerike og vellykkede gårdsbesøk, der de læringsmål man har satt på forhånd oppnås.

Del 3. Øke sin bevissthet rundt mulige risikofaktorer, og utarbeide et rammeverk for sikkerheten for de besøkende ivaretas.

Når denne modulen er avsluttet, har jeg lært:

1. Å ha oversikt over alle aspekter ved det å ha gårdsbesøk for elever og ungdommer.
2. Å planlegge og strukturere gårdsbesøk hensiktsmessig med tanke på alderstilpasning av innhold, aktiviteter og varighet og forberedende aktiviteter og etterarbeid i klasserommet.
3. Å ivareta HMS for besøkende på gården.

Enhet 1 – Planlegging i forkant

I denne enheten lærer jeg følgende:

1. Finne ut hva som gjør besøkene på akkurat min gård unike (muligheter, anlegg, utstyr).
2. Tilpasse både bondens interesser og muligheter til lærerens forventninger.
3. Forberede barn/ungdommer til gårdsbesøket

Introduksjon til tema

Å lære noe direkte fra en bonde, er en viktig formativ erfaring som bidrar til å øke kunnskapen om og interessen for å spise sunne og ferske råvarer. God planlegging i forkant er med på å gjøre hvert besøk på gården vellykket, også med tanke på de læringsmål man har satt. I denne delen skal vi ta for oss de ulike aspektene ved det å utarbeide og planlegge opplegg for gårdsbesøk.

Kapitel 1 - Refleksjoner rundt muligheter og

utfordringer ved skolebesøk til gården min

Før du inviterer elevene til gården din på besøk, tenk over hva dine egne forventninger er, hvilke muligheter du har og hva dere har å jobbe med. Tenk over hva som skiller et besøk til din gård fra andre konkurrerende tilbud. I sjekklisten nedenfor finner du spørsmål som kan hjelpe deg å komme i gang.

Sjekkliste: [Spørsmål til bonden](#)

Andre læringsverktøy: Moodle-course "Schule am Bauernhof" (der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik Wien)

Moodle-course "Schule am Bauernhof" (der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik Wien).

En guide til "Landbruk som læringsarena", en egen nettside, men mediekatalog over skole og landbruk, sertifiseringskurs for gårdbrukere i Østerrike finner du her: www.schuleambauernhof.at

Eksempler fra praktisk arbeid

Øvrige eksempler (korte filmer)

- [Biobauernhof Prentlhof in Wien \(wien.at\)](http://BiobauernhofPrentlhofinWien.wien.at)
- [Bauernhof Holzner Oberösterreich](#)
- [Bauernhof Schörkhuber](#)
- [Bauernhof Schrefel in Göstling](#)
- [Biohof Michaeler im Marchfeld](#)
- [Sheep-farm](#)

Kapitel 2 – Utfordringer og muligheter for skolegrupper på gårdsbesøk

Melking av kyr, kjerne smør eller yste ost, bake brød, plukke frukt, karde ull og spinne garn, fore dyr, vanne, stelle med dyra, måke fjøset, dyrke og høste av korn, poteter og grønnsaker, lage høy, klassifisere planter, kjenne på jorda, barke trær... Det er nær sagt uendelige muligheter for barna å få førstehåndserfaringer med gårdsarbeid på! Alle disse erfaringene de gjør seg, kan – med god planlegging og gode forberedelser – være en optimal måte å utfylle den vanlige klasseromsundervisningen i skolen på. Dessuten, de emosjonelle og kollektive erfaringene de får på gården virker stimulerende på elevene, og legger til rette for godt sosialt samhold og en følelse av fellesskap innad i klassen/gruppen. Som lærer, bør du tenke nøye gjennom hva dine forventninger til et slik gårdsbesøk er. I sjekklisten under finner du noen spørsmål som hjelper deg i gang.

Sjekkliste 2: [Spørsmål for læreren](#)

Sjekkliste 3: [Forberedelse og refleksjon i klasserommet](#)

Andre læringsverktøy:

[Information about agriculture in Austria \(school film\)](#)

[Facts and figures about agriculture in Austria](#)

Kapitel 3 – Forberedelser og planlegging

Før gårdsbesøket gjennomføres planlegger bonden og læreren i fellesskap de ulike punktene på programmet, enten på telefon eller ansikt til ansikt. Det kan være datoer, varighet, det detaljerte programmet, hvor store grupper det skal være eller eventuelle utgifter. Kanskje er det også lurt å invitere læreren på et lite besøk på gården i forkant?

Spørsmålene i sjekklisten under hjelper deg å få oversikt.

Sjekkliste 4: [Planlegging i forkant](#)

Kapittel 4 – Pro-forma forberedelser

Når en skole tar kontakt for å komme på gårdsbesøk, er det fint å gi dem rask tilbakemelding slik at datoen for besøket kan bestemmes så raskt som mulig. Send dem et bookingskjema som viser hvilke aktiviteter som er tilgjengelige, samt eventuelle kostnader, og bekreft med en kjøreplan slik at læreren vet hva de har i vente. I sjekklisten «Bekreftelsesskjema for skole/lærere» finner du informasjon og notater som bør være med i bekreftelsesskjema du sender ut.

Det er veldig leit dersom du selv har brukt tid på å forberede deg, og ingen gruppe dukker opp. Likeledes er det leit for elever og lærere dersom de har forberedt seg og gleder seg til et besøk du selv ikke er forberedt på. Det kan derfor være lurt å ta kontakt med læreren på telefon noen dager i forkant og minne om besøket.

Sjekkliste: [Bekreftelsesskjema for lærere](#)

Del 2 – Planlegging og strukturering av opplegget på gården

I denne enheten lærer du å:

1. Planlegge og strukturere opplegg for økter på gården
2. Planlegge og iverksette ulike aktiviteter både i forkant og etterkant av undervisningsøkter på gården
3. Sette aktivitetene i sammenheng med pensum

Introduksjon til tema:

Så snart du har satt deg klare mål får hva du ønsker å oppnå med øktene på gården, kan du gå i gang med å utarbeide detaljene for undervisningsøktene. Det er mye man bør tenke gjennom. Denne modulen hjelper deg å forberede og utarbeide konkrete opplegg til disse øktene, detaljene for de ulike målgruppene, varigheten på aktivitetene, alt nødvendig materiale, så vel som klasseromsaktiviteter både i forkant og etterkant av besøket.

Kapitel 1 – Planlegging og strukturering av opplegget

Før du går i gang med undervisningsøkter på gården, bør du utarbeide en sjekkliste for alt som skal gjøres på forhånd og alt du bør ta tak i i forbindelse med besøksdagen. Den følgende sjekkliste for planlegging av det konkrete opplegget hjelper deg å sørge for at ikke noe blir glemt. Hensikten med dette kapittelet er å planlegge et grundig og fullstendig rammeverk for hele økten på gården – fra du ønsker dem velkommen til dere sier farvel. Konkrete eksempler på innholdsbaserte aktiviteter finner du i kapittel 3.

Det er ofte hensiktsmessig å drøfte ideene dine med kollegaer. De har kanskje egne erfaringer de ønsker å dele, eller kjennskap til andre ressurspersoner du kan ta kontakt med eller få råd av i oppkjøringen til øktene på gården din. Når det konkrete opplegget er ferdigstilt, er det lurt å tenke litt gjennom hva du trenger å forberede før klassen ankommer (pedagogisk materiale, lunsj og mellommåltidet etc.).

Sjekkliste 6: [Planlegging av opplegget](#)

Andre læringsverktøy:

Annet relevant materiale du kan bruke i planleggingen av økter på en økologisk gård finner du her:

Bio-Infos im Überblick (Texte für Kinder): www.oekolandbau.de/kinder/was-heisst-bio

Experimente, Bau- und Bastelanleitungen, Malvorlagen, ... für Kinder: www.oekolandbau.de/kinder/selber-machen

Worauf es ankommt: Fakten zum Thema biologischer Landbau:

www.oekolandbau.de/fileadmin/redaktion/bestellformular/pdf/060303.pdf

Kapitel 2 – Informasjonspakker til skolene

Gi lærerne en informasjonspakke om gården din der de blant annet får vite mer om hva slags pedagogiske aktiviteter gården tilbyr. Det kan for eksempel være et kart, litt fakta og figurer som kan brukes i forberedende aktiviteter.

Sjekkliste 7: [Beskrivelse av gården](#)

Kapitel 3 – Aktiviteter i forkant og etterkant – på skolen og på gården

Læreren må forberede alle elevene til besøket på gården. Etter at undervisningsøktene på gården er gjennomført, er det viktig at elevene får anledning til å reflektere rundt opplevelsene de har hatt. I sjekklistene «Aktiviteter i forkant» og «Aktiviteter i etterkant» finner du en guide til ulike refleksjonsoppgaver.

Sjekkliste 8: [Aktiviteter i forkant](#)

Sjekkliste 9: Aktiviteter i etterkant

Når alle gjestene har reist hjem igjen, kan bonden og læreren i fellesskap skrive ned tanker og refleksjoner rundt økten på gården. Det kan være nye ideer som dukker opp, eller ting som kan gjøres annerledes neste gang. Det er alltid rom for forbedring. Det kan også være lurt å be andre lærere om en kort skriftlig tilbakemelding, både på innholdet og aktivitetene i økten på gården. I sjekklisten under finner du spørsmål som kan hjelpe deg å reflektere.

Sjekkliste 10: Refleksjon og tilbakemelding fra bonden

Del 3 – Helse, miljø og sikkerhet på gården

I denne enheten lærer du å:

1. Identifisere eventuelle farer og risikomomenter for gjestene på gården.
2. Lage tiltak som ivaretar gjestenes sikkerhet på gården, uten at det går på bekostning av selve opplevelsen.
3. Sette kjøreregler for god oppførsel både for elevene og andre besøkende.

Introduksjon til tema:

Både bonden og læreren ønsker at barna skal reise trygt hjem og i god behold, glade og fornøyde etter en dag på bondegård. Det er viktig å beskytte dem mot unødvendige eller ugrunnede farer. Dette kapittelet gir deg verktøyene du trenger for å identifisere farer og risikomomenter, som gir deg det rammeverket du trenger for hvordan du kan jobbe med å ivareta gjestenes sikkerhet, og å sørge for at det inngår i de øvrige aktivitetene.

Kapittel 1 – Identifiser farer og risikomomenter

Når man besøker en gård utsettes man for farer man kanskje ikke er kjent med fra før. For at besøket på gården skal være så trygt som mulig er det viktig at både bonden, lærerne og elevene er klare over dette, slik at man minimerer risikoen for at noe uheldig skal skje. Det kan være nyttig å først definere hva som menes med farer og risikomomenter:

En **risiko** er sannsynligheten for at en skade forårsaket av en fare skal oppstå, for eksempel å skli i en gjørmedam. En **fare** er noe som potensielt kan skade noen, for eksempel en gjørmedam. Farer utgjør kun en risiko når bestemte handlinger finner sted, for eksempel at noen trækker i en gjørmedam.

Å gjøre en **risikovurdering** betyr at man identifiserer disse farene som er til stede, og at man vurderer de eventuelle skadene som kan oppstå, for så å ta nødvendige forholdsregler. For eksempel sette opp et skilt som advarer om at underlaget kan være glatt.

Identifisering av potensielle farer på en bondegård

Hvilke potensielle farer er det sannsynlig at gjestene dine møter? Hva slags atferd er i så

fall med på å bidra til å øke risikoen? Og hvordan tar man kontroll over dette dersom det oppstår? En bonde bør ha gode rutiner for å vurdere slike farer, og bruke ulike teknikker for å vurdere eventuelt skadeomfang. Dersom det er anledning til det, bør læreren også bli med på en slik runde før klassebesøket, slik at de i fellesskap kan peke ut mulige farer og risikomomenter som er til stede, og hvilke forholdsregler som bør tas.

Sjekkliste 11: Identifisering av mulige farer på gården

Kapitel 2 - Hvordan unngå farlige situasjoner på gården

Det er viktig kontinuerlig å overveie hvordan de ulike aktiviteter på gården kan legges til rette så de ivaretarer barnas og besøkenes sikkerhet. Her er generelt HMS arbeid en viktig faktor, og prosedyre, regler og oppfølging er verktøy som kan hjelpe dette arbeide.

Noen generelle tips til hvordan en unngår potensielt farlige situasjoner kan være en hjelp og finnes i skemaet nedenfor.

Det er viktig at huske at barnene er bondens ansvar når de er på gården. Bonden skal være en veileder som ikke tar ting for givet. Det er viktig å sette tid av til rutiner og sikre at disse blir gjennomført tilskrekkelig hver gang. Et eksempel på dette er håndvask når barnene skal spise etc. Her er det viktig med god tid så ingen trenger at stresse, og bonden kan få hjelp av lærere og andre voksne til at overse at dette blir gjort.

Sjekkliste 12: Unngå farlige situasjoner

Foto: pixabay

Kapittel 3 – risiko relatert til dyr

Det er visse forholdsregler man må ta når man skal håndtere dyr. Når barn skal besøke en bondegård er det ofte dyrene som er selve hovedattraksjonen. Gjør det klart og tydelig for barna at dyrene ikke er leketøy, og at det er viktig å vise dyrene respekt. Vis gjestene dine hvordan man nærmer seg dyrene og hvordan man skal håndtere dem. Det er lurt å velge ut de dyrene med roligst lynne til dette. La aldri barna være uten tilsyn med dyrene.

Alle dyr bærer naturlig med seg en rekke mikroorganismer. Selv om dyrene selv ikke blir syke av disse, er det fullt mulig at de kan infeksjoner eller allergiske reaksjoner dersom de overføres til mennesker. Forklar prinsippene for god hygiene for alle gjestene dine:

- Ikke spis på steder der dyrene også er.
- Vask alltid hendene etter at du har tatt på dyrene.
- Ikke og mat som du selv har tatt med til dyrene. De er bare tillatt å mate dyrene hvis bonden selv sier det er lov.
- Ikke kyss dyrene.
- Ikke spis dyrefor.

Source: pixabay

Kapittel 4 – risiko ved håndtering av matvarer

Dersom bonden produserer ost, smør brød eller andre matvarer på gården, eller tilbereder og serverer mat til gjestene, er god hygiene spesielt viktig. I denne sjekklisten finner du retningslinjer for håndtering av matvarer.

Dersom bonden også ønsker å tilby gjester et egnet sted å spise, bør det helst være et stykke unna, slik at man ikke er i direkte kontakt med dyrene, og at man er et sted skjermet fra kontaminert materiale som lett flyr av gårde med vinden. Fortrinnsvis kan dette være på slutten av runden, eller en kort gåtur unna hovedområdene på gården.

- Pass på at alle besøkende går forbi et egnet sted for håndvask før de går videre til spiseplassen.
- Pass på at du har klare og tydelige skilter som oppfordrer alle til å vaske hendene.
- Ikke tillat verken husdyr eller fjærkre på spiseplassene. Avføringen deres kan fort kontaminere stedet. Vurder om vingeklipping kan være et alternativ, eller om doble porter/dører eller annen form for inngjerding er tilstrekkelig for å holde fjærkre unna spiseplassene.
- I de tilfellene hvor spiseplassen er i områder hvor man kan komme i direkte kontakt med dyrene, er det best å forsøke å forhindre at kontakt oppstår. Du kan for eksempel bruke dobbel inngjerding for å sikre at gjestene og dyrene ikke når frem til hverandre.
- Pass på at det er satt opp nok søppelbøtter på spiseplassene, og at matrester blir kastet. Da hindrer du fugler og gnagere fra å forsyne seg av eventuelle matrester, og at de forsøpler området med avføring og annet.

Sjekkliste 13: Håndtering av matvarer

Kapittel 5 – forsikringsdekning av besøkende

Skolene har forsikringer som dekker de ulike pedagogiske aktivitetene i skoletiden. Det forplikter skolene til å ha tilsyn med elevene så lenge de er på gården i undervisningsøyemed. Dersom uhellet først skulle være ute, eller at det oppstår en skade på gårdens eiendom, vil dette dekkes av skolens forsikring. Pass derfor på at klassebesøkene er i skolens regi at de bekreftes av skoleledelsen.

Bonden bør også være sikker på at egne forsikringer dekkes av eventuelle skader påført av en tredjepart.

Source: Pixabay

Tips og mere information:

<https://www.matmerk.no/inn-pa-tunet/nyttige-dokumenter>

Kapittel 6 – lag ordensregler

For å være trygg på at sikkerheten ivaretas, både for besøkende og for dyr, er det viktig å sette noen regler når du har besøk på gården. Forklar reglene for elevene, og fortell dem hvorfor det er viktig at de følger disse reglene. Du kan også skrive reglene ned på en plakat.

1. **Jeg bestemmer her på gården.** Det er viktig at alle følger mine regler. Jeg forteller dere hva som er lov og hva som ikke er lov. Hvis jeg sier stopp, betyr det stopp. Hvorfor det? Fordi jeg kjenner alle dyrene mine, og jeg var hva som kan være farlig her på gården.

2. **Når én snakker, lytter de andre.** Når jeg forteller dere noe som er viktig, holder jeg opp hånden. Da må dere være stille og høre etter. Det er viktig at dere gjør det, for her er vi utendørs og da er det ikke alltid like lett å høre hverandre.
3. **Dere får bare besøke dyrene når dere er stille.** Dyrene er ikke vant til høye lyder og bråe bevegelser. De er følsomme og kan fort bli stresset eller redde.
4. **Vi holder sammen som gruppe hele tiden.** Det er mange steder som kan være farlige på en gård, og senere skal jeg vise dere og forklare hvorfor. Jeg vil at alle skal reise hjem i god behold, og derfor er det viktig at vi holder sammen så lenge dere er her.
5. **Ting som ikke hører hjemme på gården er:** søtsaker, elektronisk spillutstyr, forsøpling.

source: Pixabay

Tilleggsråd

Mer informasjon om E. Coli O157 og video om riktig håndvask finner du her:

<http://www.hse.gov.uk/campaigns/farmsafe/ecoli.htm>

Andre råd fra offentlige nettsteder:

<http://www.hse.gov.uk/>

<https://www.gov.uk/government/organisations/public-health-england>

www.hps.scot.nhs.uk/

<https://www.gov.uk/government/organisations/department-of-health><http://www.defra.gov.uk/>

<https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-environment-food-rural-affairs>

[https://www.gov.uk/government/organisations/animal-and-plant-health-](https://www.gov.uk/government/organisations/animal-and-plant-health)

Guidance for managing risks events such as agricultural shows is available at <http://www.asao.co.uk/>